

A sziklás Csukár hegy közepén, tetején hajdan Peth vára állt, oldalában nyílnak a barlangok

Karczag Ákos – Szabó Tibor

A kétszer ostromolt barlangvár

Az Al-Duna leglátványosabb részén, a 4 km hosszú Nagy-Kazán-szorosban a Duna vadregényes sziklaszűkületbe szorul. Ezt a szakaszt hajdanán zátonyai és sziklasirtjei tették igazán veszedelmessé, mígnem 1972-ben, a Vaskapu-vízlepcső átadásával a folyó vízszintje megemelkedett, és a hajózás egész évben biztonságossá vált. A vízszintemelkedéssel azonban számos történelmi épület és helyszín került víz alá, vagy vált szinte megközelíthetlenné.

(A szerzők felvételeivel)

Ezek közé tartozik a híres-nevezetes Veterani barlangvár is. Környezete, a redoutokkal, falakkal övezett partszegély örökre hullámsírba merült, a barlang viszont – kizárólag csónakon – ma is felkereshető. Belsejében különleges atmoszféra kerí-

ti hatalmába a látogatót: a hatalmas, félhomályos üreg – különösen az egykor itt lezajlott harcok ismeretében – egyszerre lenyűgöző és hátborzongató. Ostromaira már egyre kevesebben emlékeznek, így talán nem árt részletesebben felidézni, mi is történt évszázadokkal ezelőtt ezen a helyen, Magyarországnak e valaha volt, messzi végvidékén...

Miután a keresztény seregek 1686-ban bevették Buda várát, nagy lendületet vett hazánk visszafoglalásának a folyamata. Hatalmas területek szabadultak fel, a szövetséges hadak délen még Belgrádot és Orsovát is elfoglalták. A diadalmas hadjárat 1689-ben Szerbiában folytatódott, majd októberben Vidint is sikerrel megostromolták. 1690-ben a törökök ellentámadásba lendültek: visszazerezték Vidint, október 8-án pedig Belgrádot. Az osztrák hadvezetés az ismét oszmán kézre került Belgrád Dunán történő ellátásának akadályozására a legmegfelelőbbnek a Kazán-szorosban, a vízpart közelében fekvő Piscabara-barlangot tartotta. Ezért utasították Friedrich Veterani tábornokot, hogy küldjön csapatokat a barlangnak és környékének a megszállására.

D'Arnaud kapitány 1692. március 16-án érkezett a Csukár-hegy (Sukaru) oldalából nyíló Piscabara-barlanghoz 400 emberével és 5 ágyúval. Irányításával a Piscabara-barlang védelmére kőfalakat és sáncokat emeltek, a tőle 400 méterre nyíló Ponyikovai-barlangig terjedő partszakaszt pedig palisádfallal erősítették meg. A Ponyikovai-barlangtól északra, kb. 80 méterre egy kis zársáncot építettek, ahonnan meredek ösvény vezetett a barlang fölötti fennsíkra. A fennsíkon néhány védművel megerősített őrhelyet

A Nagy-Kazán-szoros és környezete

hoztak létre. Köztük a legjelentősebb a hegy északi végén, a középkori eredetű Peth-vár tornya körül kialakított, két ágyúval védett zársánc volt.

A törökök hamar hírére vették a szakadatlan erődítési munkálatoknak, és időnként igyekeztek azt megzavarni. Március 20-án 500 partra tett törököt mindössze 50 fős embervesztéssel vertek vissza, majd nyolc nappal később az Orsova felől öt naszáddal és 28 csónakkal érkező törököket olyan erős tüzérségi tüzzel fogadták, hogy azok a bal part közelébe sem juthattak.

D'Arnau katonáinak száma időközben újabb és újabb egységekkel – magyar, szerb és osztrák katonákkal – gyarapodott; a védősereg létszáma április közepére meghaladta a 700 főt.

Április 20-án és 21-én összesen 30 hajóval nagyobb létszámú török csapatok érkeztek Orsovából. A Csukárral szemben, a szerb oldalon kötöttek ki, felállították ágyúikat és lőni kezdték a barlangot, valamint a fölötte húzódó fennsíkot. Négy napon keresztül heves tüzérségi összecsapás folyt, majd április 29-én a törökök egy része Dunatölgyesnél (Dubova) partra szállt, és két oldalról megrohmozta a Csukár magaslatát. A védelmi létesítményeket kemény kézítusát követően elfoglalták, az őrség többségét lemészárolták. A támadók, miután szilárdan megvetették lábukat a magaslaton, hatalmas köveket hengergettek le a barlang előterének védőállásaira. A legurított sziklák hamarosan jelentős embervesztést okoztak, maga D'Arnau is megsebesült. Az elkeserítő helyzetben a főparancsnok kalandfilmbé illő vállalkozást eszelt ki: a Ponyikovai-barlang egyik oldalága felvezetett az immár a törökök által uralt fennsíkra, ezért megbízta Michl Jánost, a rácok parancsnokát, hogy csapatával kapaszkodjanak föl a szűk járaton a hegytetőre és ugrasszák meg az ott letelepedett ellenséget. Nagy volt a meglepetés és a riadalom, amikor Michl és emberei kinkeserves kúszás-mászás után megjelentek a hegyen, mintha csak az égből pottyantak volna oda! A törökök rémülten futottak le a fennsíkról, a barlang előterének sziklákkal való bombázása pedig természetesen abbamaradt.

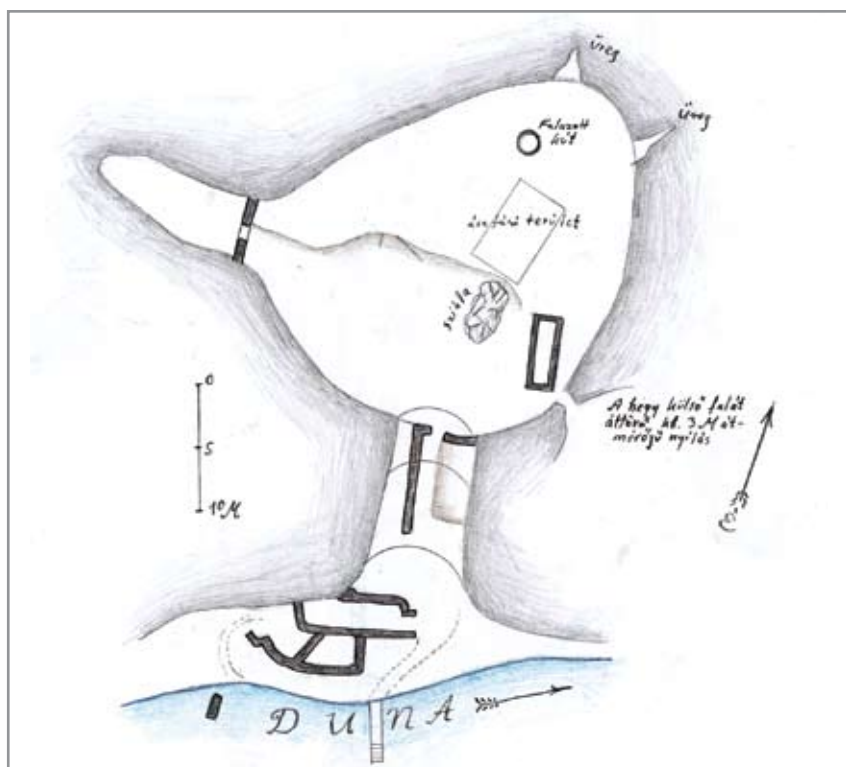
Miután május 1-jén Ali pasa megadásra felhívó üzenetét a védők elutasították, a következő napon, pirkadatkor a török tüzérség összützet zúdított a Piscabara-barlangra, amely a barlang előtti sáncokban elhelyezett, még megmaradt ágyúkat tönkretette. Ezzel egyidőben a törökök visszafoglalták a barlang feletti hegytetőt, majd a korábban már bevált módszerhez folyamodtak: jókora köveket zúdítottak a barlang nyílásának környékére. Miután a sziklák zuhogása és az ágyúzás abbamaradt, 1500 janicsár rohmozta meg a barlangot és a partszegélyen kiépített mellvédeket. Bár többször is visszaverték őket, hosszan tartó, heves küzdelem után sikerült elfoglalniuk a külső védőállásokat.

D'Arnau és emberei véres közelharcban visszaszorultak a barlang közvetlen előterében kiépített sánc és védőfal mögé. Közben 30 hajón újabb török egységek érkeztek Orsova felől, akik társaik oldalán szintén rohamra indultak. Támadásukat a védőknek csak jelentős embervesztés árán sikerült megállítani. Eközben a barlangban is borzalmas állapotok uralkodtak: szinte elviselhetetlen volt a füst és a bűz, a félhomályban közel 150 sebesült feküdt a falak mentén, ráadásul a lőszerkészlet és a víz is alaposan megcsappant. D'Arnau felismerte, hogy a barlang ilyen körülmények között nem védhető tovább. Rövid tanácskozás után kitűzték a fehér lobogót, és megállapodtak a seregvezér Ali pasával,

A Veterani-barlang nyílását ma bokrok takarják

A Veterani-barlang alaprajzi vázlatát (König F. - Szabó T.)

A Veterani-barlang bejárata

A Veterani-barlang kútja

A Ponyikovai-barlang bejárata jelenleg vízben áll

hogy szabad elvonulás feltétele mellett beszüntetik az ellenállást. Amikor azonban a védők előjöttek a barlangból, hitesztető módon foglyul ejtették őket. Kilenc hónappal később nyerték csak vissza szabadságukat: a hős kis csapatot kicserélték a Nagyváradi elfoglalásakor foglyul ejtett törökökkel. Az elhíresült ostrom után a Piscabara-barlangot Veterani-barlangnak nevezték el, bár maga a tábornok valószínűleg sosem járt ezen a helyen.

Még száz év sem telt el, és a barlangvárnak egy újabb ostrommal kellett szembenéznie. Az osztrákok, miután Katalin orosz cárnővel szövetségre léptek, megtervezték a Balkán felosztását, és támogatták Oroszországnak a Konstantinápoly meghódítására irányuló ambícióit. Amikor a törökök 1787-ben hadat üzentek Oroszországnak, a következő év februárjában Ausztria is belépett a háborúba szövetségese oldalán. A Belgrád visszafoglalásával kapcsolatos harcok előkészítése során az utánpótlás Vidinből történő szállításának akadályozása céljából az osztrákok elfoglalták Ó-Orsovát, ám Ada Kaleh szigeterődjének bevételére nem sikerült és ekkor merült fel a Veterani-barlang megszállása.

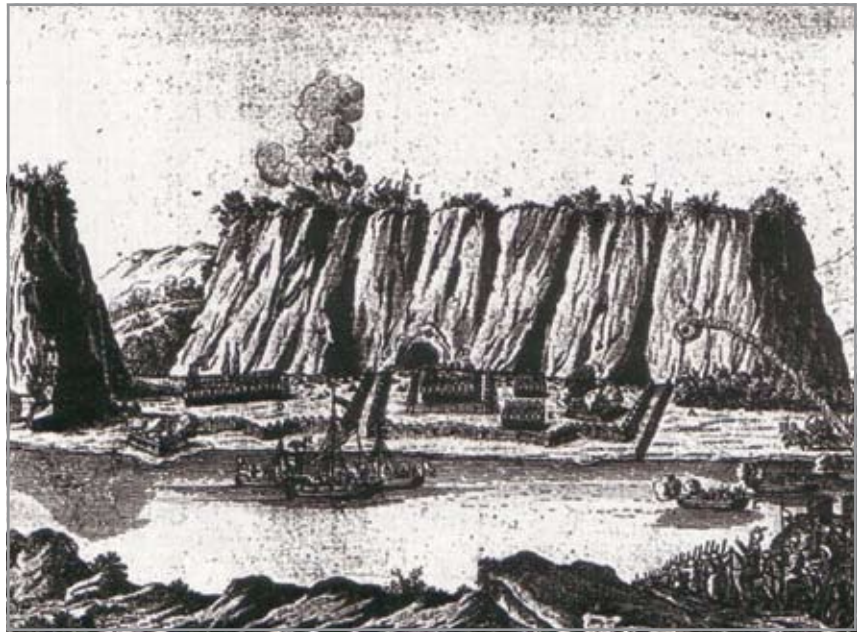
Az erdélyi hadtest parancsnoka, Wartensleben tábornok utasította Maovecz Ádám századost, hogy 280 emberrel és 11 ágyúval foglalja el a barlangot, majd zárja el a dunai hajútát. Maovecz, akihez időközben Stein őrnagy zászlóalja és ágyúi is csatlakoztak, a barlangnak és környékének korábbi erődtételeit helyreállította, valamint a Csukár-hegy fennsíkját védművekkel alaposan megerősítette. Néhány hét elteltével, 1788. augusztus 10-én megérkezett a Mehmed Memis pasa vezette török sereg, amely 7000 gyalogost és 1000 lovaszt számlált. Már másnap reggel megrohamozták a Csukár magaslatát, és az erős ágyútűz ellenére véres harc után elfoglalták. A fennsíkon egy kisebb zártsánc még sokáig kitartott (az itt vitézkedő katonák öt támadást vertek vissza), végül azonban a törökök ezt is bevették. A nap végére a muzulmánok vesztesége 200 ember volt, míg a védők (közel 350 fő) szinte mind egy szálig elesetek. A törökök augusztus 13-án és 14-én a hegytetőről 350 roppant nagyságú követ zúdítottak le a barlang előterébe és ezzel egyidejűleg 4000 ágyúgolyót lőttek a barlang előtti palánkokra és ágyútelepekre. A helyőrség viszonzta a tüzet, és a barlang közelébe merészkedő két török sajkát elsüllyesztette.

Miután augusztus 17-én a törökök által felajánlott megadást elutasították, a túlsó partról 11 napon keresztül folyamatos ágyútűz, a barlang fölötti magaslatról pedig szakadatlan kősziklagörgetés következett. Augusztus 28-ról 29-re virradó éjszaka a törökök meglepetésszerű partraszállási kísérletét sikerült visszaverni, majd augusztus 30-án a part mentén két oldalról indított gyalogsági rohamot hiúsították meg; ennek során a támadók

több mint 2000 embert vesztek. Még e véres nap délutánján a törökök ismét alkudozni kezdtek a védőkkel a megadásról, akik – tekintettel az egyre súlyosabb lőszer- és élelmiszerhiányra, valamint 87 sebesültjükre – végül beleegyeztek a kapitulációba. Ezt ahhoz a feltételhez kötötték, hogy fegyvereiket hátrahagyva még aznap este szabadon elvonulhatnak. Az ostromlók ezúttal állták a szavukat, sőt, a távozó helyőrséget eleséggel és borral látták el. Kíméletességük és előzékenységük oka abban rejlett, hogy hírt vették: Zimonyból 12 ezer fős császári sereg indult a barlang felmentésére.

Most pedig béreljünk csónakot Dunatölgyes faluban, és keressük fel a Veterani-barlangot. A jelenleg Romániához tartozó barlang a Nagy-Kazán-szoros közepe táján, a folyó bal oldala fölé emelkedő meredek sziklafal vízszinhez közeli részénél található. A Duna 1972-es felduzzasztását megelőzően a folyóparton haladó út fölött kb. 10 méterrel nyílt bejárata, melyet ma egy stég segítségével a vízről közelíthetünk meg.

A barlang szája előtt, a folyó felé eső oldalon kőből épített bejáratvédő erődítésrészek figyelhetők meg. Ezek a kőfalak valaha lenyúltak a folyó felé a barlang szájától számított 10–15 méteres távolságig. Még ma is láthatók itt-ott a part menti részekben vízből kiálló falmaradványok. A központi barlangterembe egy dongaboltozatú, sziklába vágott, 8 méter hosszú, 2,5 méter magas folyosón keresztül jutunk be. Ezt a bejárat alagutat hosszában kőfállal választották ketté. A dómszerűen magas központi barlangtér szabálytalan körhöz közelítő alaprajzú, mérete kb. 35 x 30 méter. A nagyterem kupolaszerű belső tere legalább 20 méter magas. A barlang belseje a keleti barlangfal felső harmadában lévő, kb. 2 méter átmérőjű, Duna felé néző

Metszet a Veterani-barlang 1788-as ostromáról

természetes nyíláson keresztül kap fényt. A terem északi részén találjuk a sziklába faragott kutat. A nagyterem nyugati oldalából egy 5 méter széles és 15 méter hosszú üreg nyúlik nyugati irányba, melynek belmagassága kb. 5–6 méter, tehát jóval alacsonyabb a nagyteremnél. E nyílást ajtóval át-tört kőfállal választották le a nagyteremtől, mely kőfal kb. 2 méter magasan ma is áll.

Dunatölgyes községbe visszatérve érdemes kirándulást tenni a Csukár platójára. Igaz, a véráztatta fennsíkon az újkori erődítéseknek már nyoma sincs, és Peth várromját is hiába keressük; amikor 1876 őszén Boleszny Antal orsovai plébános itt járt, már ő is csak találgatta, merre lehetett. A hegytető keleti szélétől viszont a Dunára nyíló páratlan panoráma bőségesen kárpótol az eltűnt vármaradványokért. 🍷

Kilátás a Csukár fennsíkjáról a túlpartra, ahonnan a törökök ágyúzták a barlangot

